Smaakmaker tot het digitaal boek

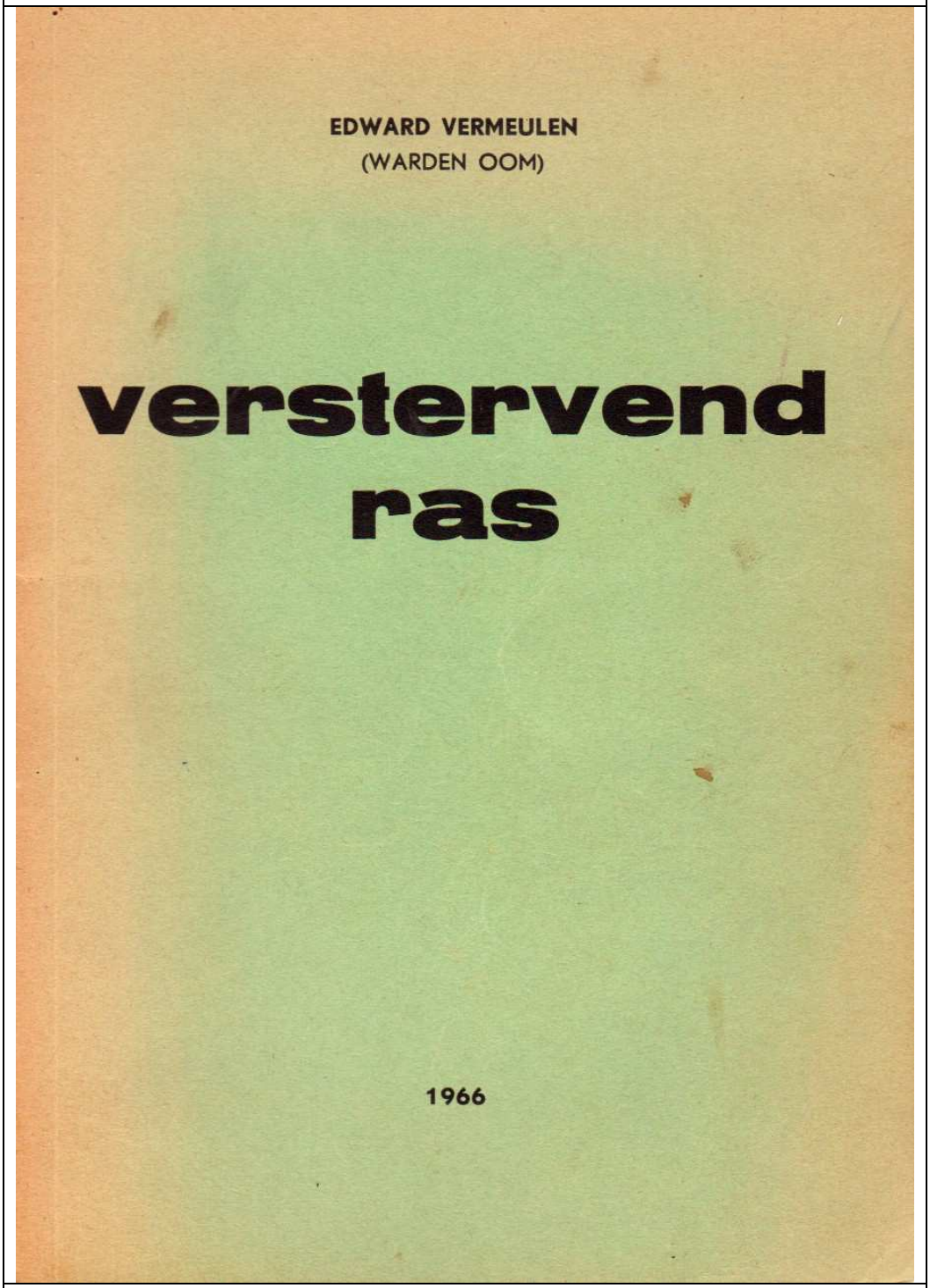

Digitaal boek 2021

K. Mertens (red)

Studium Generale vzw

EDWARD VERMEULEN
(WARDEN OOM)

VERSTERVEND RAS

ROMAN

UIT ONS VOLK
VOOR ONS VOLK

2e druk

1966

Roeland, Ooststraat – Roeselare

(Situering door redacteur K.M.)
In 2008 verscheen mijn boek “Balen tijdens de Eerste Wereldoorlog”. Daarin ondermeer uitgebreid aandacht voor de West-Vlamingen die in 1917 massaal van het IJzerfront gedeporteerd werden naar de provincies Antwerpen en Limburg. In Balen werden er meer dan 900 ondergebracht in huisgezinnen. Onder hen een ganse kolonie uit Hooglede, met de gemeenteontvanger Edward Vermeulen, toen reeds een vermaard volksschrijver. Dat is van belang omdat Vermeulen tijdens zijn verblijf in Balen door de Duitsers werd gearresteerd en in de gevangenis van Turnhout gestopt op vermoeden van anti-Duitse handelingen. Na de oorlog legde Vermeulen zijn herinneringen aan die beroerde tijd vast in zijn boek “Dagboek van een banneling.” Om dat te kaderen schreef ik toen onderstaand biografisch hoofdstuk...

Edward Vermeulen – biografie
Bron: AMVC (Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven)
(databank Agrippa) --- cfr ook NEVB? + Lectuurrepertorium

pseudoniem: Warden Oom (en G. Otelaere)

Geboren in Beselare op 19.04.1861;
overleden in Hooglede op 06.07.1934.

Was gemeenteontvanger van Hooglede.
Auteur van proza, poëzie, dagboeken…

Hoewel nergens uitdrukkelijk vermeld, nemen wij aan dat Vermeulen niet gehuwd was; zijn laatste jaren leefde hij samen met zijn ongehuwde zus Elisa. Waar zou hij als huisvader trouwens de tijd gevonden hebben om zulk omvangrijk oeuvre op te bouwen: ongeveer 50 titels op 73 levensjaren! Als gemeentesecretaris was hij bovendien in een bevoorrechte situatie om zijn volk te observeren en te beschrijven!

Voor ons is Vermeulen van belang om zijn oorlogsdagboek “**Dagboek van een banneling**”, waarin hij ondermeer het verblijf in Balen beschrijft van de ongeveer 900 West-Vlamingen, waarvan hij deel uitmaakte (van september 1917 tot eind 1918 - begin 1919). In feite waren het geen vluchteling maar verdrevenen: de Duitse bezetter wilde in het laatste oorlogsjaar meerdere dorpen in de Westhoek ontruimen wegens de voorturend wisselende frontlijn.

Vermeulen is in Balen te gast bij gemeenteontvanger Willekens en maakt kennis met de notabelen van het dorp. Onder begeleiding van enkele plaatselijke vrienden maakt hij uitstappen naar buurgemeenten als Mol, Geel (kolonie), Meerhout, enz. Hij schildert met een scherpe pen de volksaard en de dagelijkse gang van zaken in het Kempense dorp Balen, dat hij uiteindelijk gaat liefhebben.

Vermeulen onderhoud contacten met Stijn Streuvels, Ernest Claes, Emiel Denys, Jef Goossenaerts, Jozef Muls, Jef Claes, Lodewijk Scharpé, priester Hugo Verriest, Jules Persyn, Hilaire Allaeys, Jacob Muyldermans, Marie-Elisabeth Belpaire, Lode Baekelmans, Lodewijk Dosfel, Prosper Arents, Karel-Elooi Van der Espt en Aloïs Walgraeve.

Het tweede deel van het boek is het oorlogsdagboek van zijn broer-priester, pastoor in één van de parochies van de Westhoek.

Vermeulen was een vruchtbaar auteur die veel volkse verhalen in de streektaal schreef, hij kende en doorgrondde de lokale bevolking, hij wist ze van hoog tot laag met een scherpe pen te beschrijven.

Bibliografie van Edward Vermeulen
Uit verschillende bronnen, zoals de Belgische Bibliografie (www.kbr.be), Schrijversgewijs, Lectuurrepertorium... verzamelden we volgende titels van Edward Vermeulen:

Digitaal		
	Aardige Rent. (roman)	1932
	Boerenleven	1931
	Caïn’s zonde (diverse edities met variaties)	1913 tot 1943
X	Dagboek van een banneling (1ste W.O.)	1934
X	De Blieckaerts (diverse edities met variaties)	1943 tot 1967
	De boer en al zijn volk	
X	De dieperik	1913
	De pauwenschreeuw Ego! Ego! (diverse edities)	1921 tot 1938
	De reis door het leven	
	De vracht (roman) (diverse edities)	1928 tot 1951
	De zotte van ’t Abeelenhof	
X	De zwarte pokken (roman, diverse edities)	1920 tot 1960
	Edward Vermeulen (Warden Oom)	
	Grepen uit aardig menschenleven	1922
	Grepen uit het dierenleven	1922
X	Herwording (roman, diverse edities)	1911 tot 1951
	Het betooverd hof	
	Korte levensschets van Warden Oom (autobiografie)	1926
	Mietje Mandemaker en Cie	1927
X	Nalatenschap	
	Oorlogstijd	
	Pee Vlaminck / In ’t ouderlijk nest	1925
X	Pee Vlaminck / Wijf en jongens	1925
X	Piot	
	Spreuken van Warden oom	
X	Stadhuisratten (roman/ satire)	1927
	Tegen sterren en wind (roman)	1932
	Trimards (diverse edities)	1912 tot 1938
X	Verstervend ras: roman, uit ons volk, door ons volk	1966
	Volkse verzen	
	Voor neven en nichtjes van Warden oom	
	Zantingen ten bate der Vlaamsche jeugd	1914

(Digitaal **X** beschikbaar bij www.studiumgeneralevzw.be

Foto’s uit zijn werk Nalatenschap en uit de databank Agrippa (AMVC).

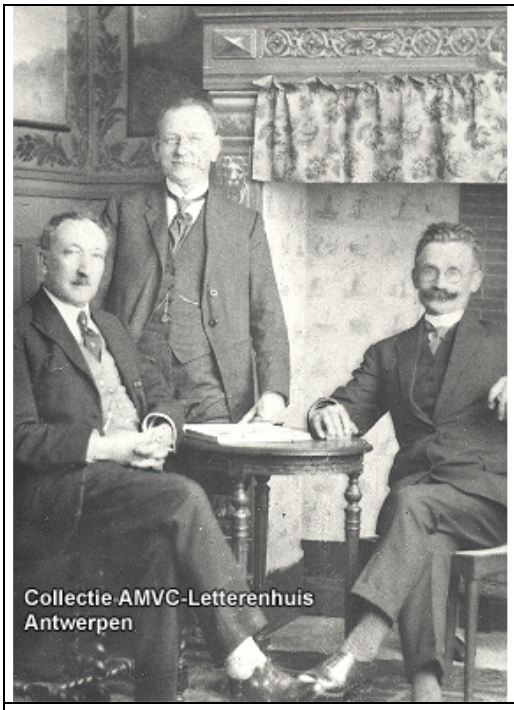		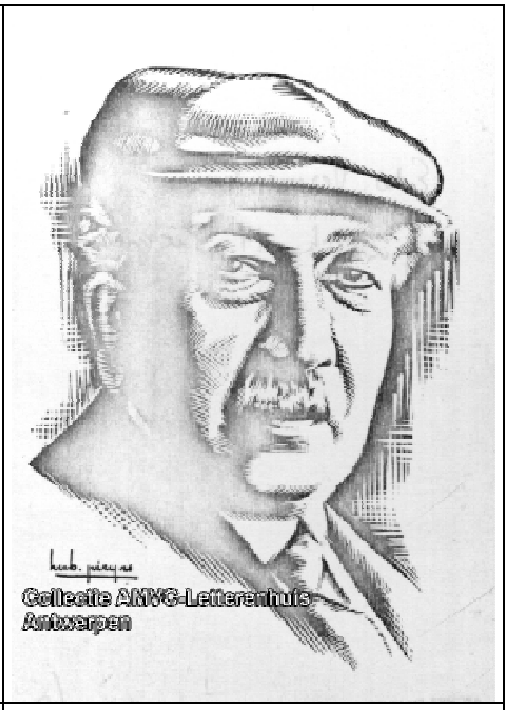
Achiel Denys, samen met E.V. en Stijn Streuvels		E.V. getekend door H. Pieyns

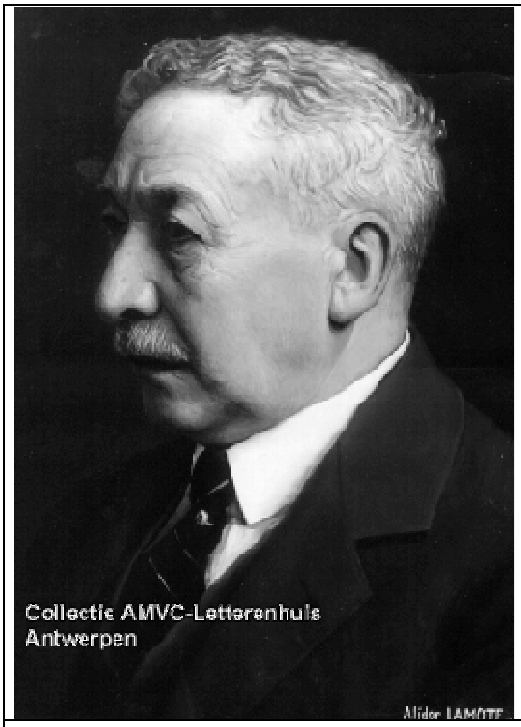		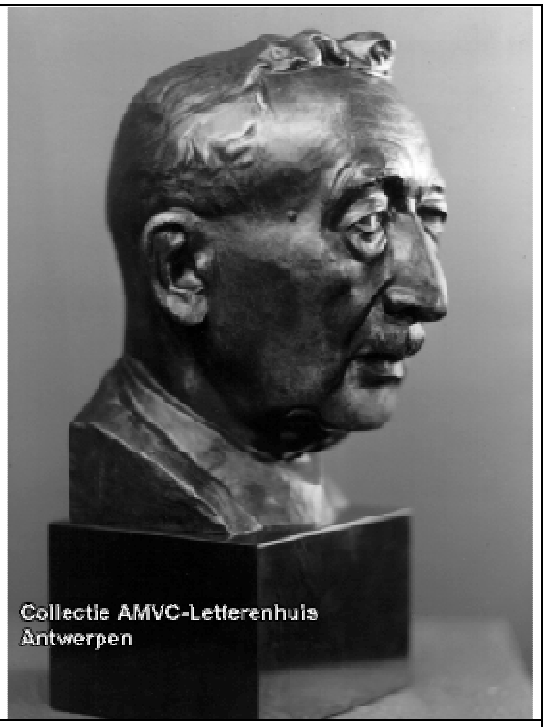
E.V., geschilderd door Alidor Lamote		Beeld van E.V. door onbekend artiest

Over Vermeulen verscheen ook:
Maes, J.*(?)*: “Aandenken aan de Warden-Oom-hulde te Beselare, 1861-1961”;

(ondertitel: Familie-stamboom);
Druk Vonksteen, Langemark, 1962; 79pp.

Lectuurrepertorium, (uitgave 1954, pp 2967-8) over Edward Vermeulen:
Vermeulen, Edward: schreef ook onder het pseudoniem Warden Oom, (*Beselare 04.04.1861 - †Hooglede 06.07.1934) Na onvoltooide middelbare studies te Roeselare, waar toen Verriest leraar was en Rodenbach zijn Blauwvoeterie lanceerde, bleef hij thuis om op de vaderlijke hoeve te arbeiden. Hij vormde zich door zelfstudie en werd later gemeenteontvanger van Hooglede. Op zijn 50ste jaar publiceerde hij zijn eerste werk en weldra volgden zijn romans elkaar in snel tempo op. Het is typisch landelijke verhaalkunst, waarin een beeld wordt geschetst van de levenswijze en ook van het diepere wezen van de West-Vlaamse plattelandsbevolking.

Hij beschouwde het als zijn speciale taak door zijn boeken te ijveren voor de zedelijke gaafheid van zijn volk. Hij schreef soms vrij omslachtig, doch met bezieling, en wist zijn karakters scherp te tekenen. Nergens maakt die tendens zijn verhalen werkelijk ongenietbaar, hoewel duidelijk blijkt dat ze vooral op eigen streekgenoten berekend zijn. Enkele van zijn romans werden door anderen voor toneel bewerkt. Zie ondermee B. de Jonghe, E. Serroen, J. van Tilborgh en K. van Wijnendaele.
Over hem schreef André Demedts.

In de **Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging** (Lannoo, 1998), schrijft Gaston Durnez over Edward Vermeulen:
(Beselare 12 april 1861 - Hooglede 6 juli 1934).
Was de zoon uit een groot boerengezin, eerst te Beselare, daarna te Hooglede gevestigd. Vermeulen studeerde aan het Klein Seminarie van Roeselare, waar in die tijd de blauwvoeterij zich ontplooide. Vermeulen dacht er aan priester te worden, maar toen hij 16 was, onderbrak een ziekte zijn studies. Hij moest een tijdlang thuis herstellen en daarna bleef hij op de ouderlijke hoeve werken. In 1898, op 37 jarige leeftijd, werd hij gemeenteontvanger van Hooglede. In het door pastoor Denys opgebouwde Werk der Vlaamsche Arbeiders in Frankrijk (Werk der Vlamingen), dat zich bezighield met sociale en geestelijke hulp voor de toen zeer talrijke tijdelijke arbeidsuitwijkelingen, werd Vermeulen een belangrijke medewerker en ten slotte voorzitter. Hij schreef in hun blad, De Stem uit het Vaderland, onder de hem door de arbeiders gegeven naam Warden Oom. Tevens werkte hij mee aan Biekorf en aan 't Manneke uit de Mane.

Zijn eerste roman, die hij evenals zijn volgende werk als Warden Oom signeerde, verscheen in 1911 onder de titel Herwording. In 1912 publiceerde hij Trimards, een roman die tot zijn bekendste werk bleef behoren, waarin hij de problematiek van de Fransmannen of seizoenarbeiders behandelde. Daarmee droeg hij zeer veel bij tot het bekend worden van dit probleem. In het begin van de Eerste Wereldoorlog werd hij door Duitse soldaten gegijzeld en kon hij zichzelf en zijn kameraden slechts op het nippertje van het vuurpeloton vrijpleiten. In Turnhout, waarheen hij met streekgenoten werd geëvacueerd, kwam hij een tijdlang in de gevangenis terecht omdat hij verdacht werd van anti-Duitse geschriften. In 1918 weigerde hij, ondanks bedreigingen, mee te werken aan een door het Duitse leger uit te geven Vlaamse krant. Na de oorlog koos Vermeulen de kant van hen die omwille van hun Vlaamsgezindheid onrechtvaardig werden vervolgd (repressie). In 1924

ondertekende hij als een der eersten het manifest van het Katholiek Vlaamsch Nationaal Verbond. In hart en ziel was hij een 'Fronter', maar een actief politiek optreden paste niet bij zijn temperament en zijn katholieke opvattingen. Hij weigerde een decoratie te dragen of een ereambt te aanvaarden zolang de Vlaamse rechten niet werden erkend. Een lidmaatschap van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde wees hij af omdat zij de idealist Lodewijk Dosfel had uitgestoten.

Zijn overtuiging kwam tot uiting in verscheidene romans, die hem bij een hulde op zijn 70ste verjaardag door Jozef Muls de erenaam van "Conscience van de 20ste eeuw" opleverden. Zijn sterk West-Vlaams getint werk, dat wel eens invloed van zijn vriend Stijn Streuvels verraadde en dat een grote verspreiding genoot, gaf hij het motto mee: "Uit ons volk, voor ons volk". Vermeulen beschouwde zijn geschriften als een deel van zijn priesterlijk geïnspireerd apostolaat. In een open brief uit 1931 loofde Streuvels hem met de woorden: "*Gij hebt (uw volk) in synthetieke beelden aan zichzelven getoond, en dat is de eigenlijke, de ware en echte betekenis, de reden van bestaan, de roeping van de schrijver (...).*"

Literatuur:

C. Verschaeve, 'Feestrede gehouden op de Warden Oom-hulde te Roeselare den 18 october 1931', in Herwording, z.j.;
L. Carelsen, 'Edward Vermeulen', in Keurbladzijden uit de Nederlandsche Letterkunde, zj;
'Stijn Streuvels schrijft aan Warden Oom', in De Standaard (19 maart 1934) en in Uit lust-met-de-penne, 1982;
A. Demedts, Edward Vermeulen schrijver en boer, 1937;
Aandenken aan de Warden Oom-hulde te Beselare, 1962.

K.M. 28.03.2021

Hierna volgen de eerste pagina’s van **De Blieckaerts**

I.

In de Leiestreek, langs de steenweg van de gemeente Brondale naar de stad Brouke toe, valt een landgoed op door zijn eenvoudige, strenge Vlaamse trant en door een soort verwaarlozing die ligt over huis en erf. De verwildering van de struikgewassen, het gemis aan sierplanten en bloemen, doen pijnlijk aan, wijl de vensterbekleding de indruk geeft dat de bewoners van het huis, ofwel versufte mensen, ofwel krottisten zijn.

Krottisten zijn ze niet, maar afstammelingen van de meest gegoede grondeigenaars van de streek en mensen die houden wat ze nog over hebben van een groot fortuin, doch eigenaardig volk, in de kale zin van 't woord.

Drie geslachten volgden er elkander op. Eric Vermond, de grootvader, kwam er zich vestigen met zijn jonge vrouw, toen hij, na een zeer bewogen jeugd, reeds de veertig voorbij was. Hij was de zoon van een groothandelaar, die schatrijk geworden was en mild de beurs opende voor zijn enige zoon, die er dankbaar gebruik van maakte, om zonder teugel al zijn grillen en willen in te volgen. Versleten, vervallen en lichamelijk op erge wijze toegetakeld, reeds aan zijn veertig jaar, liet hij er zich eindelijk door de koude redeneringen van zijn vader en de jeremiaden van zijn moeder toe bewegen te trouwen met een voortreffelijk doch fortuinloos meisje, dat haar jeugd en deugd offerde voor de welstand, die haar aandeel zou worden.

Uit dit huwelijk werd een enkel kind geboren, Daniel, een tenger schepsel, dat door voortdurende zorg in leven bleef en enkel aan zijn vijfde jaar begon op te fleuren. Uit dit ellendig schepsel groeide een flinke jongen, met bijna vrouwelijke wezensverfijndheid, doch erg door littekens geschonden aan de hals. Die jongen was de afgod van zijn ouders, die elk ogenblik van de dag tijd vonden om hem te liefkozen.

Mijnheer Eric was na zijn huwelijk nog enkele jaren de vliegende vogel van voortijds gebleven, doch het verval, dat hij met alle middelen trachtte te bedwingen, kwam er hardnekkig willend en de rijke liefhebber moest het eindelijk opgeven en huisduif worden, thuis, in de zetel.

Na korte tijd zat hij als in die zetel genageld en had geen andere bezigheden meer dan, samen met zijn vrouw, over de

jonge Daniel, hun zoon, te klappen, hem onder de vakantie te vertroetelen en hem te verwijven dag na dag, altijd meer.

Wat er uit volgen moest, kwam. Daniel, verwend thuis, kon de koude lucht van de kostschool niet meer uitstaan. Hij werd zwak, week en bleek, kwam naar huis en bleef er, ongeleerd en ongewezen en betroeteld, als een schoolkind.

Toen hij twintig jaar oud was, stierf zijn vader plots en na de vereffening raadde de familie de jongen aan, de vlashandel aan te pakken, om niet indereeuwigheid aan zijn fortuin te moeten knagen. Ze zouden hem helpen, hem het vlas leren kennen en de bewerking er van in de vlaskamer. De jongen liet zich overhalen ; er werd een afhankelijkheid gebouwd, met bewerkingsplaats en magazijn en de nieuwe koopman trok weken lang op bij de familie, ging mee ten huize, ten hove en ter markt. Hij hielp de aankopen doen en de verkopen, doch zijn geest was te veel afwezig en thuis, bij moeder. Moeder kwijnde letterlijk om 't gemis van haar jongen en na een paar maanden bleef Daniel thuis, volleerd en terug bij moeder : hij zou handel drijven.

Het duurde niet lang, eer die onervaren en ongedrilde handelaar geld verloor en de oren liet hangen, doch moeder was er om hem op te beuren.

– Men prijst een stuur begin, troostte ze, en 't is aan taaie koeien dat men 't best leert melken. Doe maar gerust voort ; één bonte kraai kan geen kwade winter maken.

Daniel ging er weerom op los, miskocht, vergat zijn vlas te kameren en draaide rond moeder, die daarmee genoeg had.

Ongelukkig draaide hij ook nog rond wat anders. In de buurt was een herbergsbaas, vlasbewerker, zoals 't merendeel van de mannen uit die streek, en die baas kwam nu en dan toezicht houden in het magazijn en de vlaskamer van Daniel, die de gewoonte aannam, in de herberg van zijn toeziener een glas te gaan drinken. Maar dat glas werd hem dikwijls besteld door een jong meisje, dat een echte landse schoonheid was en op dat bloemke werd de verwijfde Daniel verliefd dat er zijn kop van draaide.

Te lande, waar de mensen aanstonds alle nieuws weten en kennen, verwekte die kalverliefde stille leute en dikwijls gingen onbescheiden spionnen het kinderachtig gedoe van de twee verliefden afmuizen. Het was de moeite waard, want hun kinder-

achtigheid ging zo ver, dat ze soms beurtelings van hetzelfde koekje beten en uit hetzelfde glas dronken, zonder de minste hapering voor de spottende afloerders.

Moeder, moederlijk jaloers op haar jongen en meteen verbitterd om zijn kale omgang, werkte dit tegen met al haar zwakke macht, maar Daniel wist van geen wijken ; hij zat gevangen in zijn eigen net en wilde, noch kon er uit. Moeder, teneinde raad en daad en voor de eer van haar huis, gaf eindelijk de toestemming tot het huwelijk van haar zoon, Daniel Vermond, met de dochter van hun werkman, Zelie Vankleuter.

Het jonge koppel nam zijn intrek bij vrouw weduwe Vermond en na korte tijd was deze door de zoete, lamme goedheid van haar schoondochter zo ingenomen, dat ze nu zelf om dit huwelijk juichte, al bracht de jonge echtgenote geen duit als bruidschat mee en al had ze voor niets aanleg.

Na de wittebroodsweken viel Daniel met nieuwe ijver aan het werk. Hij kocht, bewrocht, verkocht en met hulp en raad van zijn schoonvader deed hij werkelijk winsten op, maar na korte tijd verstompte zijn ijver en zou hij, zonder de onophoudelijke aansporingen van zijn schoonvader, de huisduif van voorheen geworden zijn.

Jaren vervlogen en slechte tijden volgden. Met de vlashandel was er niets meer te verdienen ; enkele kooplieden, die het dichtst bij de Engelse aankopers stonden, konden nog hun brood verdienen en een stuiver wegleggen, doch een groot deel kleinhandelaars lieten er hun spaarpot bij, of gaven de handel op, om met andere middelen hun bestaan te verzekeren.

Daniel Vermond evenals veel handelaars, kreeg snee op snee in zijn geldbeurs en nu stond vader Vankleuter niet meer aan zijn zijde om hem met raad en daad te helpen ; de man was dood en een zijner laatste raadgevingen luidde : jongen schei er mee uit, indien ge op de straat niet wilt wonen.

– We kunnen er zonder, vader, klonk het tegen.

– Best, knikte de man, maar w'hebben nog bergen zien dalen. Pak wat anders aan. Mogelijk vergaart ge een bende kinders en die zullen het haar van uw hoofd knagen.

Of hij kinders vergaarde ! Van het eerste huwelijksjaar kwam er een zoon opdagen, Karel, een pondig kind, dat levendig was en groeide als een kool.

Bij dit jonge koppel gold de Vlaamse zegswijze : ieder jaar eentje. Zo volgden op Karel, Clara, Josué, Aline, Josephine en Alain, zonder twee kleuters mee te rekenen die schrokken van de wereld en stierven.

Spijts de gedurige aangroei van zijn huisgezin, had de lamlendige Daniel, die de vlashandel liet steken, geen andere winstgevende bezigheid aangepakt. Hij kon leven en leefde, zat thuis als geplakt, draaide rond zijn vrouw en zijn erf en paste, voor alle bezigheid, zijn hovingen op.

Op de streek dienden die mensen tot spot, want ze waren echte bosuilen, mensenschuw en afgezonderd levend op hun vervallen eigendom, ten uitkante en alle toenadering met de buren vermijdend. Enkel levend van hun inkomen, werden ze eerst schraapachtig en eindigden met apegierig te worden, want elk jaar bracht zijn onvermijdelijke vergroting van onkosten mee. In dit huis ging enkel de rook door de schouw verloren ; geen kortwoner op geheel de streek leefde zo zuinig als de rijke Vermonds.

En dan kwam de studietijd aan voor de kinderen.

Ja, dat moest toch, hoe lastig het ook was en hoe kleinachtend mijnheer en madame Daniel hogere opleiding schatten.

– Ik deed geen studies en ik leef toch. En wat moet een mens met zijn geleerdheid aanvangen hier op ons gewest ? Geldsmijtweg ! oordeelde Daniel.

Heug tegen meug werden de kinders op de kostschool geplaatst, doch na twee jaar inleidende studie thuisgehouden, waar ze op elkaar bleven kijken in afwachting van posities en betrekkingen die er nooit kwamen en na veel besproken vooruitzichten, die nooit verwezenlijkt werden.

In zes-zeven jaar was heel het landhuis vol met grote mensen die, alhoewel van oud rijk volk, met gelapte kleren in nietsdoenerij hun tijd verbeuzelden, kaler kost aten dan de armste geitenboer en door een restje afgeërfde fierheid, hun minderwaardigheid achter de wilde hagen van hun eigendom stil en koes hielden.

Ze voelden toch hun verval en ze wisten maar al te wel, dat ze het mikpunt waren van spot en schimp, doch in plaats dat die algemene kleinachting voor hen een hefboom zou worden tot kranigheid en opgang, werd het een factor van opstand en verbittering. Ze haatten de mensen en ze vluchtten ze ; ze verdiepten

Enz...